

خاطرات انقلاب: انقلاب ۱۹۳۹-۱۹۳۶ و گذشته ملی فلسطینی ها

Ted Swedenburg, *Memories of Revolt, The 1936-1939 Rebellion and The Palestinian National Past*, Fayetteville: The University of Arkansas Press, 2003, 266 pages.

ناصر فرهاد گوهر

دانشیار روابط بین الملل

نویسنده کتاب، تدسوئدنبیگ دانشیار مردم شناسی دانشگاه آرکانزاس می باشد. او در لبنان، میان سالهای ۱۹۷۶-۱۹۶۴ می زیسته است و درجه لیسانس خود را از دانشگاه آمریکایی بیروت در همین دوران اخذ نمود. سوئدنبیگ در سال ۱۹۸۸ دکترای خود را از دانشگاه تگزاس در آستین دریافت نمود. وی پیشینه تدریس در دانشگاههای آمریکایی قاهره و در دانشگاه واشنگتن را نیز دارد. از ایشان آثار مشترکی با سایر اهل قلم در زمینه های آوارگی،

هسته ای دارد که قابلیت استفاده در جنگنده ها، موشکهای دوربرد و زیردریاییها را دارا هستند. به نوشته کریستنسن، زیردریایی دولفین مجهز به موشکهای هسته ای است و یک صد موشک «جریکو- یک» و پنجاه موشک «جریکو- دو» که می توانند بین پانصد تا هزار و هشتصد کیلومتر را پیمایند، می توانند مجهز به کلاهک هسته ای شوند. ضمن آنکه ۲۰۵ هوایمای اف-۱۶ و ۲۵ هوایمای اف-۱۵ نیز قادر به حمل سلاحهای هسته ای و پرتاب آن هستند (ص ۹۰۳). این کتاب به عنوان یک کتاب مرجع می تواند مورد استفاده مراکز تحقیقاتی قرار گیرد، همچنین دانش پژوهان و علاقه مندان به مسایل تسلیحات و امنیت بین المللی نیز قادر به بهره برداری از مقالات این کتاب ارزشمند هستند.

بی خانمانی، و جغرافیای هویت از طریق دانشگاه دوک منتشر شده است. سوئدنبِrg همچنین مشارکت پرتلاشی در نوشتن گفتارهایی مانند مردم شناسی فرهنگی، مطالعات فرهنگی، بی خانمانی، مطالعات موسیقی، چارچوبی نو و گزارشات خاورمیانه در نشریات پر آوازه داشته است.

این نگاشت شگفت انگیز در پی پرسمانهایی است که برای هر پژوهشگر مطالعات خاورمیانه، اسرائیل و فلسطین به ویژه در پیوند با ملی گرایی فلسطینی ها، درخور ژرف نگری است. نویسنده بر آن است که چگونگی تاریخ فلسطین را یادآور شده و پدیده ها و مفاهیم کشمکشهای کنونی را با همان متغیرهای تاریخی گذشته مرتبط بداند. باور سوئدنبِrg را می توان در اندیشه های مورخین پرشهرتی همچون آرنولد توین بی، و ای. اچ. کار مطالعه نمود.

وی به بررسی پیکار سالهای ۳۹-۱۹۳۸ در نقش یک شورش ضداستعماری در برابر انگلیس پرداخته و معتقد است که این شورش، نافرمانی و اعتصاب در تاریخ نگاری ملی فلسطین، گفتمانهای تاریخ رسمی اسرائیل، ادبیات باختر زمین، خاطرات مردم

فلسطین و غیره به یادگار خواهد ماند. ابتکار این اندیشسور، کاربرد تاریخ شفاهی، مصاحبه های خام و پرداخت نشده و ترکیب آنها با اسناد و آرشیو و یا منابع ملی تاریخی می باشد. او به بیان دوگانگی، ابهام و تضاد در تفاسیر رویدادهای تاریخی برخاسته است. از نظر موضوعی کتاب دو بخش نمادهای ملی فلسطین و باورهای کلیشه ای و بنیانهای تاریخی ملی اسرائیل را شامل می شود. وی مایل است زنجیره های جامانده و فراموش گشته در تاریخ را ترسیم نماید. تاریخ یهود و تلاش مورخان یهود برای به حاشیه کشاندن و محو نمودن تاریخ فلسطینی، مقاومت آنها برای نگرهبانی از هنجارهای اساسی، مشاجرات، سوءقصدها و حتی همکاری آنها در تاریخ کشمکش اعراب-اسرائیل تا رسیدن به پیکار نوینی به نام انتفاضه در سالهای ۱۹۸۷، گفتارهای این نوشتار می باشد.

مطالعه سیاست برجستگان فلسطینی، و آگاهی ملی آنها (تحت عنوان خاطرات انقلاب) از نکات مهمی است که هر علاقه مند به تاریخ فلسطین آن را در کتاب خواهد یافت. این کتاب می تواند مورد بهره برداری هر دانشجوی تاریخ و سیاست

باشد. این اثر پژوهش ارزشمندی است که با ابزار قوم‌شناسی در راستای آشکار نمودن تاریخ فراموش شده گذشته و نیز تاریخ آینده پیکار فلسطینی‌ها، نیل به خودمختاری یا استقلال و غیره متمرکز می‌باشد. الین فلیشمن^(۱) نویسنده و محققی برجسته، این اثر را برای دانشجویان علوم اجتماعی توصیه نموده و پژوهشگران زیادی به نقد و بررسی این کتاب اقدام نموده‌اند. سوئدنبِرج به همراه اسمادر لایوه^(۲)، کتاب پر آوازه دیگری با نام جغرافیای هویت نگاشته که توسط دانشگاه دوک در سال ۱۹۹۶ منتشر شده است.

تورق آغازین کتاب هر خواننده‌ای را با واژه‌نامه‌ای آشنا می‌سازد که به تبیین واژگان و اصطلاحات عربی برای خوانندگان غیر عرب پرداخته است تا در مطالعه درونمایه کتاب با مشکلی روبه‌رو نگردند. در بخش دیباچه و سپاس‌گزاری، نویسنده با تواضع بسیار این کتاب را حاصل تلاش افرادی از لایه‌های گوناگون همچون همکاران دانشگاهی تا کسانی که در سالهای

۸۵-۱۹۸۴ در فلسطین برای کشف حقایق او را یاری کرده‌اند، می‌داند.

فهرست درونمایه کتاب را می‌توان چنین برشمرد: واژه‌نامه، دیباچه، مقدمه (خاطرات انقلاب)، خاطرات مردمی و گذشته ملی فلسطین، احساس خدشه دار شدن، ملی‌گرایی مردمی، خاطرات در نقش مقاومت، خاطرات غیر مردمی (هم‌دستی با دشمن)، خاطرات ثبت شده انتفاضه، جمع‌بندی (تصاویری باورنکردنی و شگفت‌انگیز)، فرجام سخن، پی‌نویسها، کتابنامه، و نمایه. اکنون به بررسی درونمایه کتاب و فصول آن پرداخته خواهد شد. در مقدمه کتاب، سوئدنبِرج به خاطرات کودکی‌اش در سرزمین فلسطین، مطالعات مذهبی در مورد مسیحیت، مطالعه کتاب مقدس و بررسی هولوکاست، مسئله بازگشت به سرزمین موعود، مسافرت او به همراه خانواده در منطقه و دیدار از سرزمین مقدس اشاراتی می‌نماید. چگونگی زندگی در لبنان، تحصیلات دانشگاهی در بیروت، انگیزه به پی‌گیری اعتصابات و نافرمانی

1. Ellen Fleishman

2. Smader Lavie

فلسطینی‌ها در سال‌های ۳۹-۱۹۳۶ (نامیدن یا نام گذاری انقلاب بزرگ بر آن)، ایجاد کمیته‌های اعراب توسط مفتی اعظم حاج امین الحسین، بخش دیگری از این فصل است. پرداختن به تاریخ اشغال فلسطین توسط انگلیس در سال ۱۹۱۷، و برقراری سیستم ماندا (قیمومیت) توسط جامعه ملل بر فلسطین، پرسمانهایی است که پژوهشگر ضمن بررسی آنها، انگیزه خود را در واکاوی مسئله فلسطین پس از ورودش به آمریکا و یا بازدیدهای چندگانه از منطقه، این نمونه از رویدادها را موثر می‌داند.

فصل نخست مروری بر کشمکش گذشته فلسطین، ملی‌گرایی فلسطینی، و برخورد با استعمار داشته و متضمن این نکته اساسی است که چگونه حکومت اسراییل با اشغال نظامی، تاریخ و خاطرات مردمی فلسطین را نابود نموده و در برابر، رنجش پرابهام و پیچیده فلسطینی‌ها در قالب مقالات، مشاجرات و تشنها با دولتمردان اسراییل نمود می‌نماید. نویسنده بازگو می‌کند که هدفش بررسی تفاسیر دوگانه از شخصیتها و یا نهادهای فلسطینی مثل شیخ عزالدین قسام و کوفیا می‌باشد.

در فصل دوم به شیوه‌های مورد استفاده اسراییلی‌ها در تسلط سرزمینی، نظامی و حتی تاریخی، داستان سرایی، و هویت سازی ملی اشاره می‌شود. سوئدنبزرگ مایل است با استفاده از اسناد و به شیوه آرشیوی پرسمانهایی چون غصب سرزمینی، امحاء هویت فلسطینی را برای خواننده آزمون نماید. وی در همین فصل از تاریخ شفاهی یاری می‌گیرد تا افکار عمومی را در گذشته (مطالعه موردی) با مطالعه آرشیوی ترکیب نماید. در فصل سوم به بررسی ژرفانگر یادبودهای مردمی فلسطین در چگونگی تشکیل یک جبهه ملی رسمی اشاره شده و نشان داده است که چگونه رعایا به تحکیم انقلاب پرداخته تا از گزند ایدئولوژیها ایمن بماند.

فصل چهارم بازبینی دیگری می‌باشد از خاطرات رعایا و استقلال طلبی آنها تا سازمان دهی و حرکت این گروه. در برابر به نظرات مرسوم می‌پردازد که حتی در درون فلسطین این حرکت را به حاشیه برده است و با دور نگه داشتن این خاطرات با این انقلاب رعیتی هماهنگ نمی‌باشد. در فصل پنجم اندیشمند مورد نظر به ابتکاری دیگری دست

می‌یازد. او به بررسی گروه‌هایی از فلسطین می‌پردازد که آنها را «هم‌دستان با دشمن یا خائنان» می‌نامد. او به بررسی خاطرات این گروه به عنوان رؤیای پردازان موافق با استعمار، توجیه‌گران اسرائیل در گذشته، و پیکارگران در برابر فلسطینی‌های ملی‌گرای ارتدکس یا تندرو می‌پردازد. وی به نقد متعادل از فعالیت‌های آنها پرداخته و به شیوه افراط‌گرا از آنها یاد نمی‌کند، بلکه آنها را رؤیای پردازان نادان قلمداد می‌نماید. در فصل ششم سوئدنبیگ حاصل تلاش‌های فصول خود را زنجیره دار به یکدیگر پیوند می‌دهد. او مؤکداً انتفاضه را احیاء کننده انقلاب سالهای ۳۹-۱۹۳۶ معرفی می‌نماید و سپس به کالبدشکافی این پیکار می‌پردازد که چون آتش شعله افروخت و به عنوان یک مدل الهام بخش برای دفاع از تحقیر و شکست‌های گذشته ظاهر گردید. او مایل است میان انقلاب بزرگ سالهای ۳۹-۱۹۳۶ و جنبش انتفاضه سالهای ۱۹۸۷ مقایسه و فصول مشترک را گویا شود. نقش زنان در انتفاضه به عنوان رویدادی نوین مورد بررسی است.

در فرجام سخن، نویسنده بخش

دیگری را در مارس ۲۰۰۳ بر متن نوشت. وی به شرایط جدید حکومت خودمختار، نقش بن لادن، شارون و حماس اشاره دارد. مسافرت بیل و هیلاری کلینتون و فرایند صلح و نکات قوت و ضعف فرایند صلح در ادامه این بخش می‌باشد. کتاب همان گونه که اشاره شد، سرشار از نکاتی است که با چارچوبی جدید در مورد فلسطین با دیدگاهی حق طلبانه نوشته شده است. شاید در شرایط کنونی درنمایه این کتاب در ترکیبی با احیای جنگ داخلی لبنان، بین‌المللی شدن انتفاضه، مداخله گسترده اسرائیل در لبنان، ناامنی شهرها، نقش حماس، حزب الله، سیاست‌های ایران، سوریه، و سرنوشت عراق به روشن شدن مسایل فلسطین بیشتر یاری رساند. به هر تقدیر مطالعه این کتاب بر هر پژوهشگر و علاقه‌مند خاورمیانه که مایل است به دور از تبلیغات صهیونیسم به مطالعه اسرائیل و اعراب بپردازد، جالب خواهد بود.